

СЪВЕТСКАТА ЛИТЕРАТУРА ВЪВ „ФРОНТ НА ТРУДОВОБОРЧЕСКИТЕ ПИСАТЕЛИ“

Васил Колевски

Една от най-ярките прояви на борбата на българските писатели против капитализма и фашизма е основаването и дейността на Съюза на трудовоборческите писатели. Трудовоборчески писатели! Днес това понятие е почти забравено. То е свързано с определен период от политическото и литературното развитие в България — началото на 30-те години. Това е период на голям революционен подем на масите, време, когато стълкновението между експлоатирани и експлоататори придобива такъв остър характер, че мнозина са очаквали то да завърши с открит въоръжен конфликт, със смъкване на фашистката диктатура. Това е времето, когато въпреки терора и насилието, въпреки специалните закони за защита на държавата, в страната отново се появяват червените комуни — трудещите се в редица градове и села спечелват изборите и завземат местната власт. Дори София, столицата на буржоазно-фашистка България, бива превзета!

Инициативата за създаване на единен антифашистки съюз — Съюза на трудовоборческите писатели — принадлежи на пролетарските писатели, групирани около вестник „Работнически литературен фронт“. Още с учредяването на Съюза — февруари 1932 година — се взема решение за издаване на специален орган — „Фронт на трудовоборческите писатели“, първият брой на който излиза през м. юни 1932 г.¹

Важен дял от дейността на Съюза на трудовоборческите писатели и неговия орган „Фронт“ заемат проблемите за Съветския съюз и съветската литература. Още в проектоплатформата на Съюза този проблем заема едно от централните места. В точка 3 като основна задача на съюза се определя: „Защита на съветската култура и СССР, против готвещата се антисъветска война“. Забележителни са думите, с които завършва проектът: „Да живее СССР — истинското отечество на работниците и трудещите се от целия свят и огнището на пролетарска днешна и общочовешката утрешна култура“.²

Това отношение на българските пролетарски писатели, на трудещите се у нас към Съветския съюз е резултат на дълбоките традиции на Българската комунистическа партия на вяност и преданост към интернационализма, към освободителното дело на пролетариата. Съветският съюз е страната, където за първи път побеждава социалистическата революция, той става авангардът на цялото човечество в борбата за унищожение на нечовешкото експлоататорско общество, за тържеството на комунистическия идеал. Ето защо СССР е отечество на всички трудещи се от целия свят, той трябва да се пази като зеницата на окото. Съветският народ трасира във всички области на живота пътя към бъдещето и неговият опит е поука и пример за всички. В този дух БКП десетилетия възпитава своите членове и целия трудещ се български народ.

¹ По-подробно за това виж в статията „Съюзът на трудовоборческите писатели“, сп. Септември, бр. 8, 1964 г.

² РЛФ, бр. 47, 13 май 1931 г.

Ето защо проблемът за отношение към Съветския съюз, към съветската култура, е и проблем вътрешен, момент от общия процес — борбата за социализъм и комунизъм, която се води и в България. Не случайно този проблем предизвиква цяла дискусия при учредяване Съюза на трудовоборческите писатели. Поради непреодоляни дребнобуржоазни, анархистични разбирания, някои писатели-антифашисти се обявяват против формулировката „За защита на Съветския съюз“, а приемат само „Защита на съветската култура“. По време на дискусиата този спор заплашва едва ли не да провали учредяването на съюза. Само пред тази опасност пролетарските писатели са били принудени да вземат компромисно решение. Но и след учредяването на съюза, те не се помиряват с това решение и излизат с критика в печата. Хр. Радевски пише статия в „РЛФ“, а Г. Бакалов в сп. „Звезда“. Нещо повече, тъкмо през този период сред прогресивните културни дейци в България се издига лозунгът за изграждане на социална организация на приятелите на СССР в България. В брой 10 на в. „Ехо“ от 16 януари 1932 г. е публикувана статията „Долу цензурата над съветските книги, вестници, списания и филми“ от Минчо Т. (псевдонимът е неразкрит), в която се казва: „Днес в СССР се твори нова материална и духовна култура. Новото ѝ е, че е антиексплоататорска, антикапиталистическа, пролетарска, социалистическа и борческа. Ето защо фашистката диктатура на българските капиталисти свирепно преследва всяко произведение на съветската мисъл и изкуство. Всички усилия се полагат, щото до българския работник, селянин и трудов интелегент да не достигне освободителното, борческото слово на СССР“. В статията се отбелязва, че полицейският произвол в България по това време не дава възможност да се използва дори това, което Законът за защита на държавата, централната фашистка власт формално разрешава. Всичко това налага организираното противопоставяне на този произвол, създаването на организация, която да обединява усилията на всички приятели на Съветския съюз и съветската култура. „Не е ли време — пише авторът — да се пристъпи към организационното обхващане на всички ония, които така или иначе се интересуват и са приятелски настроени към СССР? А те са в числителната част от дребната буржоазия и нейната интелигенция — за работниците не става и дума!“

И такъв Съюз на приятелите на СССР действително бива изграден. Неговото учредяване става на 29 юни 1932 г. Значителна част от ръководството на този съюз се състои от писатели, комунисти и безпартийни, които влизат и в ръководството на Съюза на трудовоборческите писатели — Людмил Стоянов, Николай Хрелков, Гьончо Белев, Александър Жендов и др. В информацията на учредителното събрание се казва: „Съюзът на приятелите на СССР, който е една масова организация, си поставя за задача да създаде тесни връзки със СССР и да се бори и въздейства за неговата защита от стопански, военни и други нападения срещу него“¹. По такъв начин, това, което партията формално не успява да постигне при създаване Съюза на трудовоборческите писатели — да се впише в устава на съюза формулировката „Защита на СССР“, се постига чрез създаването на Съюза на приятелите на Съветския съюз. Казвам формално, защото на практика, както ще видим, цялата дейност на Съюза на трудовоборческите писатели и на неговия орган „Фронт“ е насочена не само в защита на съветската култура, но и на СССР въобще. И тази защита не е косвена, а пряка, чрез целия художествен и публицистичен материал във „Фронт“. Тя се декларира като една от най-важните задачи на прогресивните писатели в България. Така например, със статията „Свободен път на истината върху СССР“, се казва: „Затова наш дълг е да изнесем пълната истина, за да защитим с това Съветския съюз, който е заплашен от всички страни“. Това са думи на А. Барбюс, след които авторът на статията Вл. Топенчаров продължава: „Да изнесем истината за Съветския съюз, за да отбием калната вълна от лъжи, насочени срещу грандиозното дело на Съветите — това е дълг и на българската непредничава нефашизирана и трудовоборческа интелигенция“.

¹ Ехо, бр. 137, 5 юли 1932 г.

Ръководството на Съюза на трудовоборческите писатели съзнава ясно огромната роля на съветската литература за възпитанието на творческата интелигенция, на целия народ в марксистко-ленински дух. Не случайно централно място сред изданията на издателството на съюза „Мусала“ заема съветската литература. По обявите, публикувани във „Фронт“, се вижда, че Съюзът на трудовоборческите писатели издава или разпространява чрез своето издателство книгите: „Майка“, „Моите интервюта“, „В Америка“ от Горки, разговорите на Клара Цеткин с Ленин, „Химни на труда“ от Гастев, „Монистическият възглед върху историята“ от Плеханов, Студията на В. Брюсов „Руската поезия вчера, днес и утре“ и др.

Победата на социалистическата революция в Русия укрепва вярата на трудещите се от целия свят в реалността и достижимостта на комунистическия идеал. Тази победа сочи изхода от борбата и на изстрадалия български народ. „Грамадна част от българското население — пише Хр. Радевски — под международното влияние на социалистическата практика в Съветския съюз и под влиянието на борческата, разобличителната работа на пролетарската организация в България, ясно вижда изхода от днешния капиталистически гнет и никакъв полицейски терор не може да принуди това болшинство да мисли така, както мислят узурпаторите на неговите права“¹.

В оценката на идеологическия живот в СССР писателите от „Фронт“ изтъкват, преди всичко, неговия класов и народностен характер. „Два лагера стоят настръхнали един срещу друг — пише А. Жендов. От една страна, ситите и техните слуги, от друга — осъдени на гладна смърт от господстващия ред“². В този гигантски класов двубой СССР оглавява многомилонната армия на трудещите се, ето защо съветската партийна и класова култура е истинската човешка култура, тя е знаменосец на хуманизма и прогреса в света. Пътят на Съветския съюз, на съветската литература и култура — това е път към бъдещето на цялото човечество, на прогресивната световна култура, която е свързана с борбите и възделенията на трудещите се. „Краят на войната и руската революция донесоха ново обществено състояние — пише Ламар в статията „За изкуството и реакцията“ в бр. 1 на „Фронт“. — Милитаризмът се продъни от пресищане, а идеята за осъществяване на социализма доби един реален израз. Масите, които взеха участие във войната и видяха другия лик на живота, подиряха правата си. Това се случи в Унгария, Германия, че и у нас. Не са важни резултатите. Преценявайки по канавата на историческото развитие, където наблюдава иглите си и изкуството, ще дойдем до следното: след тези събития изкуството трябва да намери излаз на брега на едно реално осъществяване.

Руската революция даде първият тласък.“

Опитът на Съветския съюз, на съветските творци в изграждането на новата социалистическа култура е толкова по-ценен и плодотворен за пролетарските и антифашистките писатели у нас, като се има предвид, че цялата наша прогресивна култура в миналото се изгражда до голяма степен под благотворното влияние на прогресивната руска култура. „Българската интелигенция се зароди, разви и укрепна в скута на борчески напредничавата руска общественост“. Тези думи на О. Василев от статията му „Страх“ в бр. 3 на „Фронт“ отразяват една истина, против която не смеят да възразят дори и най-яроистните противници. Писателят призовава всички творци, които са верни на великите хуманистични идеали на руската литература от миналото, да застанат на откритата борба срещу реакцията.

С призив да се последва примерът на най-крупните руски писатели, посветили живота и творчеството си на великото дело на революцията — се обръща към българските творци и Меруда Хорелли (Т. Генов). Той проследява големите колебания, които съществуват в средите на творческата интелигенция от цял свят в периодите на социалните сътресения. В такова време от извънредно голямо значение е ролята на културния революционен авангард за спечелване колебаещите се в името на революцията. Примерът на Блок, Брюсов,

¹ Фронт, бр. 3, 5 октомври 1932 г.

² Фронт, бр. 1, юни 1932 г., стр. 17.

Гео Милев и др. показва, че при един правилен подход към такива честни, неспокойни, търсещи истината творци, те могат да бъдат спечелени за делото на революцията. В това Т. Генов вижда и главното предназначение на Съюза на трудовоборческите писатели: „Трябва ли да чакаме само стихийното преливане на недоволниците дребнобуржоазни интелектуалци към нас, за да дочакаме също така стихийният отлив в дните на засилена реакция, или и ние от своя страна сме длъжни да улесним прехода на тия обезверени от господствуващата класа нейни синове, да им помогнем да се очистят от класовата си ръжда, да им помогнем да осмислят своето недоволство с принципите на класовата борба, да наляят с пролетарско класово съдържание борбата си за освобождение на човека, за да могат да устоят докрай прави в тази борба“¹.

Но за да бъде изпълнена с успех тази повеля на времето, необходимо е ръководната сила на Съюза на трудовоборческите писатели, ядрото от пролетарски писатели да преодолеят слабостите на теснячеството, да преодолеят особено догматичните левосектантски възгледи, които господствуват по това време в ръководството на партията. Незаменима школа в това отношение е пак опитът на КПСС, на Съветския съюз, безсмъртното дело на Ленин. Борбата за истинско, социалистическо изкуство е борба на два фронта — против влиянието на буржоазната идеология и сектантството, против „левичарството“. Новото изкуство ще се роди от новия живот, но то ще израсне върху цялото прогресивно идейно-естетическо богатство, натрупано в многовековната история на изкуството.

Трябва да се отбележи, че редакцията на „Фронт“ търси и препечтава от съветския печат именно такива материали, в които се критикува левосектантството, ограниченият, догматичен подход към творците и към проблемите на изкуството. Характерна в това отношение е статията на Вл. Александров „Съветска музика“, публикувана в бр. 2 на „Фронт“ „Възможно ли е съветската музика — пише авторът — да бъде поставена на основи, нямащи нищо общо с музиката от миналото? Болшевишкият писател Киршон в една своя сказка за „Идейните позиции на съветската литература“ казва: „В разгара на гражданската война, когато руският писател държеше пушка в ръцете си, групата „Новатори“ си присвоиха привилегиите да бъдат писатели. Търсейки нова база за пролетарското изкуство те сведоха литературата до журнализъм, художеството до плакат, а музиката превърнаха в шум“. Днес това безредие е преодоляно. Руското пролетарско изкуство стои на базата на голямото изкуство от миналото. Болнавите търсения на буржоазно упадъчното течение са отхвърлени от съзнанието на пролетарския художник. Вместо тях в руското пролетарско изкуство прониква едно здраво „тенденциозно“ виждане. То се опира на широките народни маси и на техния класов морал“.

От принципиално значение за правилното разрешение на тези въпроси е статията на Бела Илеш „По пътя на МОРП“. Авторът — генерален секретар на Международната организация на революционните писатели — проследява пътя на създаването и израстването на тази организация. Известно е, че след Харковската конференция на МОРП през 1930 г. колективът пролетарски писатели в България около „РЛФ“ е бил обявен за секция на МОРП, а самият вестник „РЛФ“ — за орган на секцията. Бела Илеш подчертава, че главната слабост в работата на МОРП от основаването му през 1927 до 1930 г. е левосектантството, неумението да се работи с прогресивните демократични писатели, които още не са усвоили марксизма-ленинизма, но симпатизират на социализма, имат враждебно отношение към реакцията и фашизма. И тази критика се отнася както за работата на съветските писатели, така и за дейността на пролетарските писатели в капиталистическите страни. Спирайки се на положението сред съветските писатели, авторът пише: „Този факт, че единствената литературна организация беше РАПП ни доведе до погрешния извод, че това положение тъй трябва да остане за целия период на пролетарската диктатура. Ние всеотдайно се мъчихме да отдалечим от нашата току-що създадена организация останалата съветска литература, която не участвуваше в РАПП, като при това употребявахме най-

¹ Фронт, бр. 11, 23 декември 1932 г.

грубите методи на администриране. Например ние не допуснахме на конференцията Владимир Маяковски¹.

Подобни ултралевичарски уклони авторът сочи и в дейността на Съюза на немските пролетарски писатели. Такива грешки допускат в своята дейност и българските пролетарски писатели. В борбата за преодоляване на тези грешки и слабости се създава Съюзът на трудовоборческите писатели. Така че работата в този съюз пролетарските писатели у нас разбират като изпълнение на своя партийен и интернационален дълг. Пролетарските революционни писатели в България се стремят да следят отблизо живота на МОРП, всички указания, съвети, напътствия, които тази организация дава. Те се чувствуват частица от единния отред на прогресивната световна литература. Многократно в пролетарските и антифашистки издания у нас се препечатват материали от органа на МОРП — „Литература на световната революция“. Л. Огнянов Ризор в бр. 8 на „Фронт“ прави преглед за двете годишнини от излизането на това списание. След като сочи кога започва, кои са главните редактори, на колко езика излиза и пр., Ризор определя същността на художествените материали, публикувани в списанието: „Основните линии на художествения отдел на списанието са три: борбата против войната, залезът на капиталистическия свят и могъщият размах на социалистическото строителство в СССР“. Особено високо Ризор цени ролята на списанието за утвърждаване на марксистко-ленинската естетика.

Разбира се, най-верният компас в това движение напред по пътя на борбата за обединяване на всички творчески антифашистки сили в името на социализма е мисълта и делото на Ленин. С пълното съзнание, че само марксистко-ленинският подход към обществените и литературни явления ще осигури успешното изпълнение на задачите, поставени от живота, редакцията на „Фронт“ проявява най-голям интерес към теорията и практиката на Ленин. И този интерес не е случайно явление. Това е част от оня голям, противоречив и сложен процес, който довежда до истинско ленинизирание на организационната и идеологичната работа на БКП с победата на димитровския курс в нея.

В бр. 3 на „Фронт“ са публикувани спомените на Надежда Крупская „Ленин и художествената литература“. В тях тя разказва за голямата любов на Ленин към художественото слово, особено към достиженията на руските класици от XIX век. „Аз донесох със себе си в Сибир Пушкин, Лермонтов, Некрасов. Владимир Илич ги нареди около кревата си наред с Хегел и ги препрочиташе вечер отново и отново. Най-много той обичаше Пушкин“. Можем да си представим какво отражение са имали тези спомени на времето в СССР и у нас. Вулгарно-социологическата критика, чужда на естетическата същност на изкуството, е обявила Пушкин за „дворянски поет“. У нас левосектантите отричат изцяло патриарха на българската литература Иван Вазов. А най-великият пролетарски революционер Ленин обича Пушкин!

Н. Константиновна разказва и за интереса, който Ленин е проявявал към творчеството на писателите революционни демократи — Чернишевски, Херцен, Писарев, Щедрин и др., за вниманието, с което той е препрочитал техните най-крупни произведения. Притежавайки огромна култура, проявявайки изключителна широта по въпросите на изкуството, Ленин отстоява твърдо класовия подход към литературата, обявява се против лъженоваторското „ляво“ изкуство, съветва младежите да знаят, да обичат, да следват и развиват богатството на класическата руска и световна литература.

Брой 14 на „Фронт“ от 18 януари 1933 г. е посветен на В. Ленин, К. Либкнехт и Р. Люксембург. В уводната редакционна статия се казва: „Съюзът на трудовоборческите писатели е непартийна, но класова организация, неговото съществуване и работа се осмислят единствено от борбите на трудещите се. И сега, когато пред спомена за тези три големи имена трудещите се от цял свят се покланят, писателите-трудолюбци не могат да не се присъединят към тях.“ Животът и делото на пролетарските водачи става пример за всички борци, а техният образ утвърждава образа на новия човек, човекът с комунистическа

¹ Фронт, бр. 17 февруари 1933 г.

нравственост. „Техният подвиг прерасна в знаме на трудещите се и потиснатите народи от целия свят.“ В центъра на първа страница е отпечатана голяма рисунка на Ленин от Ал. Жендов. Рисунката, изпълнена в смела експресивна форма, е много близка до фотографията, за която говори в своя „Разговор с др. Ленин“ Владимир Маяковски. В разказа „Страшната вест“ Иван Колев (Орлин Василев) разкрива дълбоката скръб, с която трудещите се в нашата страна са посрещали вестта за смъртта на Ленин. На 1-вата страница на вестника е отпечатан откъс от очерка на М. Горки „За Ленин“ в неговата първа редакция. „Той беше пряк и прост, както това, що говореше. На героизма му липсваше всякакъв външен блясък. Героизмът на човек, който със своята тежка работа за щастieto на хората се е отркъл от всички светски радости“. По-късно Горки преработва своя очерк и премахва тези черти на аскетизъм от образа на Ленин. Но в условията на жестоката фашистка диктатура, когато БКП с десетилетия е възпитавала у своите членове пълна преданост на делото на пролетариата, тези думи на Горки са прозвучали откъм техния положителен смисъл. Затова и редакцията, пропускайки няколко пасажа от очерка, започва именно с тях. Те до голяма степен намират потвърждение и в следващия епизод на очерка, в който се говори за любовта на Ленин към музиката и по-специално за неговата висока оценка на „Appassionata“ от Бетховен и в същото време се дават неговите сурови думи: „Но често не мога да слушам музика. Действува твърде силно върху нервите. Ще ти се да брътвиш мили глупави неща и да гладии по главичките хората, които живеят в мръсен ад и все пак успяват да създадат такава красота. А днес не бива да се гладии по главичките. Ръката ти ще отхпат, трябва да се бие, твърдо и страшно по тия глави, ако и идеалът ни да отрича всяко насилие. Хм! Хм!...“

В същия бр. 14 на „Фронт“ в съкратен вид е публикувана и статията на А. Луначарски „Ленин и изкуството“. И от нея редакцията подбери онези моменти, които са от най-голямо значение, имат пряко отношение към литературния живот у нас. Ленин споделя с Луначарски своето огорчение от това, че е нямал и не ще има време да се занимава с изкуството, защото всичките му сили и време са погълнати от борбата за победата на комунизма. Луначарски разказва за рязко отрицателното отношение на Ленин към псевдоноваторското изкуство на скулпторите-футуристи, които „творби“ са били предложени за проекто-паметници. „Той се извънредно много зарадва на бележката ми, че не виждам нито един проект, който би бил достоен за изпълнение и ми каза: „А аз се боях, че ще поставите някое футуристично плашило“. В статията се разкрива и отношението на Ленин към Пролеткулт. Тази културно-просветна организация в България се създава и функционира за кратко време до Септемврийското въстание 1923 г. фактически като комисия към ЦК на БКП и в нея не се проявяват ония отрицателни тенденции за автономия от партията, които намират израз в дейността на Пролеткулт в СССР. Но сред болшинството пролетарски писатели у нас през първата половина на 30-те години се проявява нихилизъм към литературното наследство. Ето защо тези проблеми са били твърде актуални и разбиранията на Ленин несъмнено са съдействували за преодоляване на догматизма и сектантството, за утвърждаване на истинско партийното ръководство на литературния фронт.

Под заглавие „Из писмата на Ленин до М. Горки“ в същия брой 14 редакцията на „Фронт“ запознава читателите с тесните лични връзки, които са съществували между вождата на революцията и великия пролетарски писател. В един от най-тежките периоди на руското революционно движение — годините след разгрома на първата руска революция от 1905 г. — Ленин дава указания на Горки да организира издаването на списание, легално издание на партията, около което да се групират всички демократично настроени писатели. Ленин решително отхвърля забележката на Горки, че „липсват достатъчно добре сработили се хора“ за тази задача: „Едно списание би принудило да се сработят достатъчно множество хора, едно списание или някакъв друг събирателен пункт“. Колко навреме звучат тези думи в България в началото на 30-те години, когато се изгражда Съюзът на трудовоборческите писатели и започва да излиза неговият орган „Фронт“!

Името на Горки вече четвърто десетилетие не слиза от устата на прогресивната интелигенция и трудещите се в нашата страна. Трудно е, както пише навремето Бакалов, да се каже за него „чуждестранен писател“. Със своите художествени произведения, със своя жизнен борчески път той е навлязъл дълбоко в живота на българския народ, станал е неразделна част от него, фактор в неговото обществено и литературно развитие. „Ако някога у нас дойде културен историк — пише д-р Асен Златаров в статията, поместена по-късно като предговор към романа „Делото на Артамоновци“ — и поиска да разбере сърцето на мислеща България от края на миналия век и началото на сегашния, не може да не срещне името на Максим Горки като учител и будител“¹.

По времето, когато излиза „Фронт“, Горки е начело на организационния комитет, който има за задача да проведе на дело постановлението на КПСС за преустройство на творческите организации, да подготви създаването на единния съюз на съветските писатели, неговия учредителен конгрес. Макар и при различни условия, това е дейност аналогична и близка до дейността на пролетарските и антифашистки писатели в България. Те също се стремят да преодолеят разпокъсаността на силите, да обединят прогресивните творци в името на голямата цел — освобождението на народа от буржоазно-фашистката диктатура.

Всичко това обяснява защо във „Фронт“, както и в другите пролетарски и антифашистки издания името на Горки заема централно място.

Освен очерка за Ленин, разказа за него и разменените писма, за които стана дума по-горе, редакцията на „Фронт“ публикува още редица художествени и публицистични произведения на великия писател. От многото творчество на Горки редакцията избира и публикува тия произведения, които са най-съзвучни с времето, които ще окажат най-голямо въздействие за комунистическото възпитание на трудещите се. На първо място, разбира се, това е революционната „Песен на буревестника“, напечатана в бр. 5 в превод на Л. Стоянов. В атмосферата на ожесточена класова борба, когато трудещите се в България живеят с мисълта, че са в навечерието на последния решителен бой, произведението на Горки прозвучава в прекия смисъл на думата като вик на буревестник. Не случайно то бива публикувано почти по едно и също време в няколко антифашистки издания в България!

От творбите на Горки, написани след Октомврийската революция, редакцията на „Фронт“ публикува такива, в които най-ярко е отразен героизмът на съветските хора в изграждането на новото социалистическо общество. В условията на капитализма и фашизма, при които излиза „Фронт“, главна задача на прогресивните писатели е да мобилизират силите на трудещите се за смъкване на фашизма, за утвърждаване властта на трудещите се. Но тази борба се води не в името на разрушението и отрицанието. Това е преди всичко борба за изграждане на един нов, справедлив, мечтан от цялото човечество свят — светът на комунизма. Съветският съюз е страната, която първа полага основите на тоя нов свят. Максим Горки — вдъхновеният певец на революцията, който със силата на художественото слово отрече античовешкото общество на експлоататорите — прославя възторжено трудовия героизъм на съветския народ! Редакцията на „Фронт“, цялата прогресивна общественост по това време в България, възприема социалистическото строителство в СССР като реализираща се заветна своя мечта. Ето защо във „Фронт“, както и в другите пролетарски и антифашистки издания, наред с произведенията като „Песен за буревестника“, свързани пряко с революционната борба, централно място заемат и произведенията на Горки и на други съветски писатели, в които е отразен патосът на социалистическото строителство. В бр. 9 на „Фронт“ е отпечатан откъс от книгата „Разкази за героите“, а в бр. 5 е публикувано писмото на Горки до работниците в Магнитострой. „Задачите, които сме си поставили, — пише Горки, — са гигантски. Никой до днес, нито един народ на света не се е опитвал да си постави толкова велики цели и задачи.“

Изпитвайки законна гордост от великото дело, на което е посветил силите си съветският народ, Горки не закрива очи пред многобройните трудности, които се изпречат по пътя

¹ Литературен глас, бр. 164, 15 X. 1932 г.

на осъществяването на това дело. Но той е уверен, че народът, който намери сили да извърши Октомврийската революция, да победи в гражданската война, ще отстои на тези трудности, ще изпълни с чест своята велика историческа мисия. Тази гордост на великия писател прелива и в гърдите на стенещите под игото на фашизма трудещи се в България. Колкото по-величествена, по привлекателна е картината на свободния живот, на мирния съзидателен труд при социализма, толкова по-непоколебима ще бъде вярата на борците-комунисти, толкова по-силен ще бъде стремежът да видят и в своята родина България осъществена тази мечта. Около този устрем, около тази вяра в бъдещето кристализира целият душевен мир на борците. Те определят и същността, патоса на пролетарската и антифашистката литература в България от този период. И неocenимата заслуга на съветската литература и особено на родоначалника на тази литература Максим Горки се състои именно в това утвърждаване основните принципи на новия живот и новата литература и у нас, въпреки терора, въпреки преследванията и насилията на буржоазно-фашистката власт.

Ярък израз на благодарността на прогресивните антифашистки писатели към Горки за всичко онова, което той е направил за развитието на световната социалистическа литература, е откритото писмо — поздравление до писателя, публикувано на първа страница в бр. 5 на „Фронт“. Писмото е един от най-характерните документи от историята на българо-съветските литературни връзки. То е не само един сърдечен поздрав до любимия писател, а публична декларация за това, какво представлява творчеството на Горки, новата социалистическо-реалистична съветска литература за прогресивните български писатели, каква роля играе тя в обществения и литературния живот на България. Писмото е кратко и по-неже досега е останало почти неизвестно, цитира се изцяло:

„Другарю Горки,

Част от вулкана-възторг, с който трудещите се и потиснатите от цял свят наред с освободените творци на светлото утре в СССР посрещат 40-годишния празник на великото ви дело, е и нашият пламенен поздрав от името на трудовоборците-писатели в България.

Ние — вашите книги и дела ни учеха и учат да се борим за пълно освобождение на човека — дължим твърде много вам, другарю Горки. Вашият пример окриля и вдъхновява работата ни тук, опрени на него ние по-твърдо срещаме ударите на врага. Защото вие знаете — не сте били щадени на времето от ударите на руското самодержавие — колко трудна е нашата задача. Под кръстосания огън на фашистката полицейска и „културна“ реакция ние трябва да строим колоните на нашия литературен фронт, да организираме и ръководим единната борба на писателите-антифашисти, да градим основите на наше ново трудовоборческо изкуство. И всичко това през телените мрежи на една полицейска цензура, пред която и куриозите на николаевската цензура бледнеят дори, под угрозата на един средновековен закон за защита на държавата и в ноктите на произволи, които далече надхвърлят и закона за защита на държавата дори.

Но въпреки всичко, с цената на скъпи жертви, ние водим нашата борба и ще я водим. Вашето четиридесет годишно дело е наше знаме в тая борба, другарю Горки, и ние знаем, че с него победата е сигурна!

ОТ ФРОНТА

на трудовоборческите писатели
в България“

Брой 3 на „Фронт“, където е публикувано писмото, е посветен на Горки, на неговата 40-годишна творческа дейност. В броя са публикувани „Песен за буревестника“, писмото до работниците от Магнитострой, а така също една рецензия на Б. Дановски за постановката на пиесата „На дъното“ в Народния театър. За съжаление не само тази рецензия, но целият пролетарски и антифашистки печат има отрицателно становище към тази постановка на Н. Масалитинов, не оценява нейната положителна роля, не долавя усилията на известни среди в Народния театър да се ориентират към съветската драматургия.

Във връзка с юбилея на Горки Съюзът на трудовоборческите писатели устройва в София и провинцията чествувания на писателя, които се превръщат в истинска манифе-

стация на любовта към Съветския съюз и съветската литература, укрепват авторитета на Съюза на трудовоборческите писатели. В редакционната уводна статия „Пред нови борби“ в бр. 12 на „Фронт“ се казва: „За изтеклото време Съюзът на трудовоборческите писатели, въпреки терора и полицейските забрани, успя да организира и изнесе две литературни четения и чествуване на Максим Горки по случай 40-годишния му юбилей. Масовото посещение, въодушевлението, с което бяха срещнати литературните четения и чествуването на Горки, бяха доказателство за широките симпатии на масите към СТПП“. Отделно съобщение за чествуването на Горки в градовете Плевен и Пловдив е поместено в бр. 19 на „Фронт“. В него се казва: „Писателите Людмил Стоянов и Орлин Василев са прочели сказки на тема: „Творческият път на Горки“ и „Горки и руският царизъм“. Артистът Владимир Трендафилов е рецитирал „Песен за сокола“ и „Буревестникът“.

Специална редакционна статия във връзка с юбилея на Горки е поместена в бр. 2. В нея се говори за непримиримостта на Горки към руското самодържавие, за големия авторитет на писателя и за чествуването, което се готви в СССР във връзка с юбилея. И всичко това се пише в „царска България“, където агентът на немските империалистически кръгове цар Борис III води същата антинародна политика, каквато са водили навремето руските царе! В бр. 7 на „Фронт“ е публикувана голяма част от рецензията на Ю. Юзовски за пиесата на Горки „Егор Буличов“. В бележка от редакцията се изтъква, че пиесата има шумен успех в Москва, че тя „чертае нови пътища в съветската драматургия“. В рецензията се разкрива дълбоко социалният характер на Горкиевата драматургия, нейното новаторство, което обръква немалко критици. Юзовски сочи истинския конфликт в пиесата, който издига героите и проблемите до обобщения, валидни за целия експлоататорски свят. „За това — пише той — „Егор Буличов“ не е просто пиеса за костромския търговец Буличов, боленуващ и умиращ от рак в черния дроб. Това е драматически памфлет против собствеността, против „чуждата улица“, против стария свят, който осакатява човечеството!

Затова зрителят, излизайки от театъра, изпитва не жал — ах, горкия! — към болния от рак търговец. А подем. Жажда за борба със стария свят и неговите остатъци. Борба в името на тая идея, която като лаймотив минава през цялото творчество на Горки от Макара Чудра до Клим Самгин, идея, заключена в искрящата формула:

„Човек — това звучи гордо.“

Доколко силно е било влиянието на Горки в България показва фактът, че всички, дори и най-реакционните издания са принудени да поместват материали за писателя. Разбира се, всяко от тези издания върши това по своему. Така например списание „Хиперион“ — орган на символистите — величае Горки главно за неговия „босяшки“ период на творчество. Редакторите на „Зора“ всячески се мъчат да разграничат „чистия“ писател Горки, който щял да остане в историята, и болшевика Горки, който щял да се забрави. Вестникът помества дори и фотографията на Горки, но под нея вместо откъс от негово произведение или биографични бележки, публикува сведения за... руските иконописци, за новите модели светини!¹

Във фашизиращия буржоазен печат се появяват и открити нападки и клевети срещу великия съветски писател. Срещу подобни писания, напечатани в „Изгрев“, е отправена саркастичната бележка на „Чичо Слон“ (Ал. Жендов) в бр. 4 на „Фронт“. Жендов осмива нелепото твърдение на „Изгрев“, че за тържественото чествуване на Горки в Большой театър писателите били заставени насила да отиват. С още по-голямо възмущение Жендов реагира на циничното подмятане в „Изгрев“, че Горки бил „лакей“ на болшевиките: „Горки призовава писателската младеж да служи на работниците и селяните и това звучи в ушите на „Изгрев“ като позив към най-долните, най-користолобивите страни на човешката природа. А когато на търг с явна и тайна конкуренция писателчета и художници предлагат

¹ Зора, бр. 3819, 26. III. 1932 г.

„художествен“ онанизъм на чорбаджиите — това в ушите на „Изгрев“ отеква като божествена хармония, симфония на чистото изкуство.“

И така, Максим Горки заема централно място във „Фронт“. Редакцията на вестника утвърждава неговия жизнен и творчески път като пример за прогресивните писатели в България, използва неговите произведения за комунистическото възпитание на трудещите се, утвърждава комунистическата партийност на писателя, прякото служене на делото на революцията като висш естетически принцип, разобличава мнимата свобода на буржоазния печат и литература. Името на Горки, неговото дело се издигат като знаме в борбата и в литературата.

Редакцията на „Фронт“ излиза своевременно с рецензии за произведенията на съветските писатели, които въпреки фашисткия терор се превеждат и издават в България. В бр. 8 РУВ (Славчо Васев) дава оценка на току-що излезлия от печат роман на Фадеев „Разгром“. Авторът на рецензията бърза да заинтригува читателите да потърсят и прочетат колкото се може по-скоро това забележително произведение на съветската литература: „Читателите ще имат удоволствието да прочетат една с голямо майсторство написана книга — написана свежо и просто.“ Рецензентът е във възторг преди всичко от жизнената правда на романа. Той успява да разкрие основните черти на изградените от Фадеев образи. Левинсон, според него, „е уловил невидимите нишки на душите на отредниците и ако им каже в огъня да стъпят, ще стъпят“. Колебаещият се интелигент Мечик не може да се почувствува свой човек сред народа. „Мечиковци не могат да се доближат до първичната простота на хората — на рудничарите и мужиците. Това прави Левинсон, прави го и Фадеев, който с такава сила и простота е пуснал да живеят героите му по страниците на книгата: „Непобедимостта на партизанския отряд, според рецензента, е символ на непобедимостта на движението. Извършва се един световен процес, чието начало е възвестено от изстрелите на „Аврора“ и никой не е в състояние да спре развитието на този процес. В следващия брой 9 на „Фронт“ е отпечатана и доста подробна рецензия от Сл. Васев за преведения роман „Волга се влива в Каспийско море“ от Б. Пилняк. В рецензията се изтъкват предимно новите жизнени явления, легнали в основата на повествованието.

По случай 70-годишнината на Ал. Серафимович в СССР се появяват много статии, някои от които, въпреки терора, цензурата и специалната карантина по отношение на съветския печат (както пише по това време Л. Стоянов) успяват да проникнат и в България. Това дава възможност на редакцията на „Фронт“ да запознае, макар и накратко, своите читатели с тоя крупен съветски писател. От статията, препечатана от „Литературная газета“, са взети главно ония пасажки, в които се подчертава единството в борческия жизнен и творчески път на Серафимович: „Произведения, като „Железният поток“, например, може да създаде само писател, взел активно участие в борбата срещу врага на фронтовете на гражданската война“. Подобни мисли помагат на писателите-комунисти, на борците против фашизма да привличат в своите редове все нови и нови творци, да утвърждават марксистко-ленинските разбирания за изкуството. И действително, историята показва, че най-значителни произведения през периода на фашизма написаха ония български писатели, които бяха кръвно свързани с живота и борбите на народа. В статията за Серафимович се цитира и високата оценка, която Ленин дава на неговото творчество: „Вашите произведения ни внушиха дълбока симпатия към Вас и много искам да Ви кажа, как нужна е на работниците и на всички нас Вашата работа“. Тези думи на Ленин са удар както срещу клеветите на буржоазната преса, която истерично крещи, че победата на пролетарската революция означавала гибел за изкуството, така и против ограничените догматични разбирания за литературата, каквито за съжаление се проявяват по това време в България. Думите на Ленин подкрепят позицията на българските писатели-комунисти и антифашисти, които воюват на тия два фронта. Редакцията използва статията за Серафимович, за да напомни на читателите (в бележка под линия в същия брой 15, където е напечатана статията), че романът „Железният поток“ е преведен на български и издаван от издателство „Ехо“.

Такова „неприето“ от журналистическата практика явление — вмъкване на съобщения и цели обяви под линия — е твърде характерно за антифашисткия печат от оня период. То е една от формите за пропагандиране на съветската книга. С подобна бележка от редакцията е напечатан и откъс от поемата „Хармоника“ на Ал. Жаров в превод на Хр. Радевски. В него се осмива излишната „праволинейност на комсомолския секретар Тимошка, който се откъсва от непосредствения живот на младежта и се затваря между параграфите на устава, между страниците на докладите и брошурите — един въпрос твърде актуален и за нашето младежко и не само младежко движение. Известно е, че победата на димитровския курс в БКП се характеризира не само с преодоляване на сектантството и догматизма в чисто партийно-политически аспект, но и с утвърждаването на новия тип комунист-масовик, свързан непосредствено с живота на народа, с неговите болки и радости.

Значително място в страниците на в. „Фронт“ заемат преведените материали от и за Иля Еренбург. Тъкмо по това време Еренбург написва няколко произведения, с които утвърждава социалистическите преобразования в съветската страна, разкрива героизма и драматизма на времето. Голяма част от тези произведения — „Ден втори“, „На един дъх“, „Москва на сълзи не вярва“ — още в началото на 30-те години биват преведени и издадени на български език. Като се има предвид и голямата популярност на Еренбург на Запад, лесно може да се обясни интересът към неговото творчество. Познавайки се на неговата култура, на дългото му престояване във Франция, редакцията на „Фронт“ се стреми чрез статиите на Еренбург да отговори на редица актуални проблеми от развитието на световната и по-специално на френската литература. С тази цел във вестника са публикувани информацията „Еренбург в Москва“, (бр. 2) и статията на Еренбург „Кой ще наследи културата“ (бр. 19). В тях се говори за изолираността, в която се намират писателите в капиталистическото общество, за формалните самоцелни търсения, до които достигат много от тях. „Аз знам, пише Еренбург“ — че млади френски писатели пишат блестящи книги, в които няма нищо. . . Помислете: да напишеш роман от 300 страници, в който няма ни характер, ни сюжет, ни идея. . . Не е трудно да се разбере трагичното положение на френските писатели. Знаем какво е лошо проветрена стая и какво значи безразличието на хората.“ В противовес на тая задушаваша атмосфера в капиталистическото общество Еренбург сочи голямата заинтересованост на съветските хора от проблемите на изкуството. Съдбата на литературата и изкуството е свързана със съдбата на социалистическата революция. Ето защо Съветският съюз, съветските писатели са истинските приемници и продължители на великите традиции от миналото. Еренбург проследява различното отношение на прогресивните творци от Запад към съветската литература. Докато непосредствено след Октомврийската революция има една обща симпатия, която се гради повече на емоционална основа, то в началото на 30-те години е налице диференцирано и по-задълбочено възприемане на новото в съветския културен живот. Писателят с основание изтъква, че най-голям успех би имало онова произведение от съветската литература, което би показало правдиво новото в живота на съветския народ: „Ако съветските писатели биха съумели да покажат живия човек, ако биха написали роман за нашия двадесет годишен младеж — такова произведение би обиколило цяла Европа.“ Успехът, който има романът на Н. Островски „Как се каляваше стоманата“, показва колко правдиви са тия думи, които важат с пълна сила и днес за съвременната българска и съветска литература!

Но разкривайки перспективите за развитието на културата в СССР, израстването на новия читател в съветската страна, Еренбург абсолютизира формалните достижения на западното изкуство, разглежда тия достижения откъснати от съдържанието на новото изкуство и затова стига до погрешния извод, до грубата аналогия: „Младите съветски писатели чакат пример от Запад. Също така, както инженерите от Кузнецк чакаха своите машини“. Не издържат изпитанието на времето и някои прогнози на Еренбург за развитието на прогресивната френска литература.

В брой 18 на „Фронт“ е публикуван очеркът „Борса на отровите“ от видния съветски публицист М. Колцов.

Развитието на съветската литература, творческият път на отделни съветски писатели се вземат като пример при оценката на творчеството на българските прогресивни писатели, при посочване перспективите пред тях. Така например в голямата статия „Поезията на Ламар“ Меруда Хорелли (Т. Генов), след като проследява своеобразното творчество на Ламар, социалния и естетически бунт в неговата поезия, заявява, че до голяма степен това са особености почти на всички прогресивни поети на света от първата четвърт на века и като илюстрация на своята мисъл сочи идейно-естетическото развитие на Маяковски. Но докато у певица на Октомврийската революция стихийният бунт е кристализирал с утвърждаването на пролетарската диктатура, то този процес у Ламар, според Генов, още не е завършен, това е все още една голяма творческа задача. Генов прави аналогия между оптимизма в поезията на Ламар и на Маяковски, оптимизъм, произтичащ от надживяването на дребнобуржоазния сантиментализъм и песимизъм, идващ от осъзнаване силата на работническата класа, на трудовия народ. Генов говори и за родство на формални белези в творчеството на Ламар, на ранния Маяковски, Есеннин и др.

Редакцията на „Фронт“ намира повод да изтъкне, че един от най-крупните слависти Н. С. Державин още през 1930 г. е приет за член-кореспондент на Българската академия на науките. В статия, публикувана в бр. 10, се рецензират Известията на института по славяноведение в СССР, излезли през 1932 г. с предговор от Державин. В Известията са публикувани статии от Державин, Г. Бакалов и др., посветени на българската литература и история. Авторът на статията се спира подробно на предговора на Державин, в който се изтъква необходимостта от неразривната връзка между науката и борбата за победата на социалистическата революция.

Редакцията на „Фронт“ се стреми да даде колкото се може по-пълна представа за цялостния културен живот в СССР, а не само за литературата. В бр. 15 на вестника са публикувани изказвания на видния съветски режисьор К. С. Станиславски по проблемите на театъра: „Ние, художниците на сцената в Съветския съюз, сме поставени в такива условия, за които западните режисьори могат само да мечтаят.“ Можем да си представим какво въздействие са имали тия думи върху българските творци в един момент, когато всяка проява на работническата самодейност в България — дейността на колектива „Сините блузи“ например — се преследва като престъпление, когато народът е лишен от правото да се наслаждава на изкуството, и това право е предоставено само на група сноби и на тези, които никога не са разбирали и обичали изкуството — на експлоататорите. „Влизането в театъра на нов зрители — пише Станиславски — считам за един от най-важните фактори в нашия театрален живот.“ Подобна статия „Петнадесет години съветски театър“ от П. Марков е публикувана в бр. 9 на „Фронт“.

Прогресивните среди в България, въпреки коренно противоположните условия за работа, правят всичко възможно да завоеват също този нов зрители, да направят достойние на народа успехите на новата съветска драматургия. Особено ценни в това отношение са заслугите на режисьора и артиста Г. Костов и организираната от него театър „Народна студия“. В бр. 4 на „Фронт“ в дописка от град Лом се разказва за успеха, който има пиесата „Луната от ляво“ от Бил-Белоцерковски, поставена от пътуващия театър „Народна студия“.

В бр. 6 на „Фронт“ е препечатана статията на съветския изкуствовед Л. Рябинин, в която се разкриват успехите на съветските художници в отразяването на новата действителност. За участието на СССР в 18-та международна художествена изложба се говори в статията на С. Кравченко, отпечатана в бр. 8 на „Фронт“. В същия брой е публикувана и статията „Подем. Книгата в Съветския съюз“ от В. Узин, в която се разкрива истинския народен характер на книгопечатното дело в СССР. В няколко поредни броеве преди това „Фронт“ показва същността и състоянието на книгоиздаването в големите капиталистически страни.

По проблемите на западната литература и култура редакцията на „Фронт“ се стреми също да публикува статии от съветски автори. По такъв начин тя отбива клеветите на буржоазната преса за Съветския съюз и дава възможност на читателите да се запознаят с марк-

сическата трактовка на тия проблеми. С тази цел в бр. 4 и бр. 17 на вестника са препечатани статите на Ив. Анисимов „Най-добрите западни писатели скъсват с капитализма“ и „Пол Валери вешае злеза на Европа“, а в бр. 11 статията на С. Динамов за Джон Дос-Пасос.

Една от най-характерните черти на руската и съветската литература е нейния граждански патос, изострената чувствителност по отношение на социалните и нравствени проблеми. Българската литература, която се заражда и развива под прякото благотворно влияние на руската литература, наследява и развива във висша степен тая благородна традиция. Десетилетия наред като основен лозунг пред прогресивните български писатели служи повелбата на Некрасов:

Поэтом можешь ты не быть,
Но гражданином быть обязан.

Тия стихове нееднократно ще цитират в пролетарския и антифашисткия литературен печат в България от 20-те и 30-те години. В ожесточената класова борба, борба на живот и смърт между народа и неговите поробители, писателят трябва с цялата си душа и сърце да отстоява интересите на народа. В този велик двубой няма никакво място за теориите на „чистото изкуство“. Писателят е воин! Това обяснява и активното участие на прогресивните писатели в печата като публицисти — една прекрасна традиция, наследена от Ботев и Каравелов. Личното участие на българските пролетарски и антифашистки писатели в класовата борба не само като художници, но и като публицисти, като общественици изостря и тяхното внимание към гражданските публицистични прояви на съветските писатели. Когато в съветския печат се появява съобщението, че Л. Леонов с възмущение отхвърля комплиментите, направени му от белоимигрантския писател Ив. Наживин, „Фронт“ бърза да препечата това съобщение: „Вашето възхищение от моите книги ми е непонятно. Ще се постарая в бъдеще да Ви се харесам по-малко. . .“ И редакцията прибавя: „Урокът е твърде поучителен и за някои български писатели, които, щом е похвала, готови са да я възприемат от дете и да иде, нали?“ Гражданското поведение на безпартийния съветски писател се сочи за образец и пример. То може и трябва да служи за пример и днес на някои творци, които замаяни от успехи, от суетност, или жадни за слава забравят за неумолимите закони на класовата борба в идеологията. . .

Почти всички призови на съветските творци към писателите от целия свят, които успяват да проникнат в България, биват публикувани в антифашисткия печат, стават фактор в обществения живот на България. Такъв е случаят и с публикуването в бр. 1 на „Фронт“ апели на съветски писатели против подготвящата се империалистическа антисъветска война. Под рубриката „Войната е започнала. Писателите на Съветския съюз към писателите от целия свят“ са напечатани изказванията на Л. Сейфулина, Вл. Лидин, В. Катаев и Л. Леонов. „СССР, отечеството на трудещите се в целия свят — пише Л. Сейфулина — в своята самоотбрана ще намери подкрепа в пролетариата от всички страни, чиито капиталисти насочват срещу нас смъртоносни оръдия.“ В изказването на В. Катаев се разкрива миролюбивата политика на Съветския съюз, прокламирана с един от първите декрети на Ленин, на съветската власт. Но империалистите не спират нито за миг своята стратегическа подготовка на антисъветската война. Една крачка от тая подготовка е и нападението на Япония върху Китай, натрупването на войски на съветската граница. „Помислете за 1914 — предупреждава Катаев, — не забравяйте, че не ще се бият тия, които ще предизвикват войната. Не ще се бият кралете, владетелите, президентите, не ще се бият диктаторите, bankerите, не ще се бият фабрикантите и не ще се бият притежателите на вестникарските концерни.

Ще се биее Вие, вашите братя, мъже: бащи, любими. Войната започна. От вас зависи да я спрете. Още не е късно“.

С дълбоко въннение и чувство за отговорност пред историята е пропито и обръщението на Л. Леонов „СССР — пише той — е не само първата пролетарска държава, СССР е истински символ на човештина, към която всеки от вас се стреми. Сега не трябва да се мъчи. . .“.

Тия призиви намират дълбок отзвук сред цялата прогресивна общественост в България. Те се сливат с могъщото движение в нашата страна в защита на СССР. Ние можем да бъдем горди, че в първите редици на това движение стоят и прогресивните български писатели. Начело на вестник „Поглед“, който излиза по това време в България с главна задача да пропагандира успехите на СССР, стои Георги Караславов. Начело на вестник „Преглед на антивоенното движение“, който разобличава подготовката на империалистическата антисъветска война, стоят Л. Стоянов и Орлин Василев. Защитата на Съветския съюз, на съветската култура е основен проблем в „РЛФ“, редактиран от Христо Радевски, Никола Ланков, Ангел Тодоров, Петко Буюклиев и др. Целият партийен и прогресивен печат в България насочва своите главни усилия в това — да възпитава трудещия се български народ в любов и признателност към великия съветски народ, да култивира у него принципите на пролетарския интернационализъм. И тази огромна възпитателна дейност на антифашистката литература у нас дава своите плодове. Въпреки факта, че управляващата клика привързва с договор страната към фашистка Германия, в България се разгръна голямо партизанско движение, което парализира силите на фашистите. Мощта на това движение, на любовта към Съветския съюз бе такава, че фашистките управници не посмяха да изпратят нито един български войник или „доброволец“ на източния фронт. Всеки, който се опитваше да осъществи подобни начинания, бе наказван от бойните групи на БКП и РМС със смърт, (убийство на ген. Луков и др.).

Своят дял в това велико народно дело — възпитанието на трудещите се в България в дух на вяност към принципите на интернационализма, на беззаветната преданост към страната на съветите внася и вестник „Фронт“ с цялата своя дейност, с всички материали — художествени и публицистични, напечатани в него. Но във вестника се появяват и редица материали, посветени специално на тази тема. Това са няколко статии в подкрепа на лозунга, издигнат от партийния печат, да се допуснат делегации от трудещи се и честни интелигенти, които да посетят Съветския съюз и да разкажат истината за него. „Свободен път за СССР“ — под това заглавие още в бр. 1 на „Фронт“ е публикувана статия, в която се казва: „На всеки черномислящ физически и умствен работник в България е известно, че в СССР се твори нечувана в историята на човечеството материална и духовна култура, че изкуството там се развива с един темп, какъвто историята не помни“. И редакцията на „Фронт“ апелира: „Заедно с работничеството ние зовем всички интелигентски и писателски кръгове без разлика на политически убеждения и партийна принадлежност да работят за оформянето и издействването на една широка безпартийна делегация за Съветския съюз“.

Но доколкото това искане остава неосъществено, редакцията се стреми да използва всички възможности за разкриване истината за СССР. За тази цел тя печати под псевдоним впечатленията на писатели или партийни функционери, които по нелегален път са имали възможност да посетят СССР. Такъв е репортажът „Първи май в Москва“ в бр. 1, в който авторът споделя своя възторг от първوماйските тържества в Москва. В превода на произведението от чужди прогресивни автори редакцията на „Фронт“ подбира такива, в които се утвърждава новият живот в СССР. С тази цел е публикувано стихотворението „Фотография“ от Иржи Волкер в превод на Г. Караславов, откъси от поемата „Великия план“ от Йоханес Бехер и статия за него от Ризор, статията „Положението на писателя в Съветския съюз“ от Алфред Курела и др.

Но колкото прогресивният печат се стреми да разкрие истината за СССР, толкова повече буржоазната преса засилва своята клеветническа кампания срещу първата работническо-селска държава. Тази клеветническа кампания не е спирала и не ще спре дотогава, докато съществува буржоазия и буржоазна преса. Но блокадата, в която се намира СССР преди първата световна война, жестоките цензурни мерки против проникването на съветския печат в другите страни са вдъхвали надежда на буржоазните идеолози и политици, че тяхната креслива клеветническа пропаганда все ще намери почва. Това е времето, когато, както пише Маяковски:

Но пролетарският и антифашистки печат, въпреки терора, конфискациите, арестите и затворите на редактори и сътрудници, разобличава клеветите на буржоазната преса. В изпълнението на тази обща задача внася своя принос и „Фронт“. Особено остро вестникът реагира срещу клеветническите материали за СССР, публикувани във вестник „Слово“ — орган на крупните капиталистически кръгове в България. На тази престрелка са посветени материали в бр. 15, 18 и други.

Победата на Октомврийската революция, изграждането на новото социалистическо общество в СССР, всичко, което става в тази легендарна страна, привлича погледите на българската прогресивна интелигенция, на трудещите се в нашата страна. Съдбата на революцията вълнува и най-изтъкнатите творци на науката и изкуството у нас, и ратаите, убитите от труд и мизерия трудещи се, чието съзнание тепърва се проявява за големите проблеми на века. Така например вестник „Фронт“ (бр. 18) съобщава следното за арести и обиски в домовете на прогресивни творци: В дома на Ал. Жендов — „намират архива на Съюза на приятелите на СССР — тлъста плячка! — задигат я цялата!“ В дома на Хр. Радевски — „един брой от съветското описание „Марксистко-ленинское искусствоведение“, един брой от „Красная новь“, два броя от „Пролетарски авангард“, толкова от „Юний коммунист“ и др. — това са книгите, това са проблемите, това е атмосферата, сред която живее и твори прогресивната художествена интелигенция в България. За отражението на тази атмосфера дълбоко сред народните низини разказва убедително Г. Караславов в своята повест „Селкор“, един от ной-характерните епизоди от която — разговорът между комуниста Фиката и безпартийния селски ратай Казака — е отпечатан в бр. 12 на „Фронт“.

— Ние си имаме партия, работническа партия, тя се бори с чорбаджиите, за да им отнеме богатствата и да ги даде на нас, на бедните — заявява Фиката.

— А в Русия има ли такава партия? — пита Казакът.

Фиката кимна утвърдително.

— Там работниците и селяните взеха властта и строят сега, живеят. . .“

В този епизод Караславов е обезсмъртил един от ония мигове на просветление у трудовия народ, които са тъй характерни именно за периода, когато Съветският съюз минава в решително настъпление на фронта на социалистическото строителство, просветление, за чието осъществяване немалък дял има антифашистският печат, в това число и „Фронт на трудовоборческите писатели“.

И така, в един период, когато българските писатели комунисти и антифашисти са в решително настъпление срещу фашизма, срещу буржоазната идеология, когато обединени в Съюза на трудовоборческите писатели те полагат сериозни усилия за преодоляване на сектантството и догматизма, Съветският съюз, съветската литература са един от тия фактори, които съдействуват за утвърждаването на социалистическия идеал в живота и в литературата, за внедряване на ленинските принципи. И това е една от големите исторически заслуги на Съюза на трудовоборческите писатели и на неговия орган „Фронт“.